

СИСТЕМНИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ РЕГІОНАЛЬНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ

*Зайцева А., здобувач другого рівня вищої освіти,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна
a.zaitseva@gmail.com*

Щороку дедалі більшу увагу привертають глобальні проблеми людства, розв'язання яких є першочерговим завданням для міжнародного співтовариства з метою збереження довкілля для нинішніх і майбутніх поколінь. Особливе місце серед них посідає зміна клімату, про що свідчить тематика більшості міжнародних форумів та акцій протестів у всьому світі. Сьогодні ми входимо в нову еру, коли від вирішення кліматичних питань залежить вирішення всіх інших питань, особливо у сфері екологічної безпеки.

Через великі соціально-економічні ризики, які несе зміна клімату, науковці почали обговорювати таке явище як «кліматичний апартеїд», коли доступ до кращих умов життя, природних ресурсів і системи охорони здоров'я зможуть отримати тільки заможні громадяни в успішних державах зі сталою економікою. За останніми підрахунками експертів ООН, заходи щодо боротьби зі зміною клімату коштуватимуть державам загалом приблизно 20 млрд доларів щорічно.

Слід зауважити, що 12 грудня 2020 року в онлайн-режимі відбувся Міжнародний саміт кліматичних амбіцій (Climate Ambition Summit), в якому взяли участь понад 70 держав, включно з Україною. Його проведення насамперед було присвячено п'ятій річниці Паризької угоди. Відкриваючи саміт, Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш закликав лідерів усіх держав оголосити надзвичайний кліматичний стан і виконати взяті на себе міжнародні зобов'язання зі скорочення викидів парникових газів для уникнення катастрофічного підвищення температури.

Нагадаємо, що Паризьку угоду, спрямовану на зміцнення глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку та зусиль з викорінення бідності, було прийнято 12 грудня 2015 року. Україна ратифікувала її 14 липня 2016 року. До речі, новообраний президент США Джо Байден пообіцяв провести протягом перших 100 днів свого правління саміт лідерів держав зі зміни клімату та обов'язково повернути країну до складу учасників Паризької угоди. Саме за його допомогою у США є шанс відновити статус лідера в сфері протидії зміни клімату та вжити відповідних заходів на національному рівні. Попередній президент США Дональд Трамп не визнавав охорону навколишнього середовища пріоритетним напрямом як у внутрішній, так і в зовнішній політиці держави.

Під час Міжнародного саміту кліматичних амбіцій Президент України Володимир Зеленський зазначив, що наша держава прагне посилити свої позиції в

глобальній боротьбі зі зміною клімату. Стратегічною метою є скорочення викидів парникових газів на 36—42% в 2030 році порівняно з 1990-м у всіх секторах економіки, а довгостроковою — досягнення вуглецевої нейтральності шляхом переходу на відновлювані джерела енергії та відмови від викопного палива. На сьогодні Україна намагається здійснювати комплексну кліматичну політику, гармонізувати законодавство із законодавством ЄС і бере участь у Європейській зеленій угоді. Вона планує переглянути Енергетичну стратегію та працює над розробкою Рамкової стратегії адаптації до зміни клімату до 2030 року. До того ж наша держава дотримується міжнародних зобов'язань щодо ефективної імплементації Цілей сталого розвитку—2030 та міжнародних договорів, які регламентують відносини держав у сфері протидії зміні клімату. Беручи до уваги, що тринадцятою ціллю сталого розвитку є втілення в життя невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками, 30 вересня 2019 року Президент України видав Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

Звернемо увагу й на те, що на саміті ЄС у Брюсселі в грудні 2020 року держави-члени узгодили амбітні кліматичні цілі, поставивши собі за мету скоротити викиди на 55% до 2030 року. Зокрема, президент Франції Еммануель Макрон навіть виступив ініціатором проведення референдуму стосовно включення положення про протидію зміні клімату до конституції Республіки, а канцлер Німеччини Ангела Меркель пообіцяла виділити більш як 500 млн євро на підтримку заходів із боротьби з кліматичними змінами в бідних країнах. До речі, у Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт—2020» переміг український проєкт під назвою «Полярні регіони в системі планети Земля: роль місцевих та регіональних полярних процесів у зміні полярного клімату та глобальної кліматичної системи», завдяки якому Національний антарктичний науковий центр України разом із 30 науковими організаціями з різних країн досліджуватимуть зміни клімату як в Арктиці, так і в Антарктиці.

У цьому зв'язку постає низка питань стосовно досягнень України у сфері протидії зміні клімату. Чи проводить вона вдалу кліматичну політику? Чи є така політика системною та послідовною? Чи зможе Україна реалізувати стратегічні завдання шляхом прийняття ефективного законодавства, спираючись на практику провідних держав?

Необхідно зазначити, що Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року було схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України 7 грудня 2016 року, а план заходів щодо виконання концепції — 6 грудня 2017 року. Концепція встановлює підстави для розробки проєктів нормативно-правових актів, стратегій та інших документів, які потрібні для реалізації різних складових державної політики у сфері зміни клімату. Прийняття цих документів було першим важливим кроком на шляху вдосконалення державної кліматичної політики з метою досягнення сталого розвитку держави та створення

передумов для забезпечення її поступового переходу до низьковуглецевого розвитку.

Крім того, у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», прийнятому 28 лютого 2019 року, визначено, що одним із завдань національної екологічної політики є збереження такого стану кліматичної системи, який унеможливить підвищення ризиків для здоров'я та благополуччя людей і навколишнього природного середовища. У свою чергу в листопаді 2020 року було започатковано процес розробки Стратегії з адаптації до зміни клімату в Україні до 2030 року, яка, на думку заступниці міністра захисту довкілля та природних ресурсів України із питань європейської інтеграції Ірини Ставчук, має передбачати узагальнювальні секторальні звіти вразливості, що дозволять реагувати на ті процеси, які вже незворотно відбуваються.

Україна приділяє значну увагу участі в Європейській зеленій угоді, яка, будучи частиною реформ і зростання нашої держави, відкриває нові можливості перед нею для інтеграції до ЄС. Нагадаємо, що Європейську зелену угоду було офіційно представлено президентом Європейської комісії Урсулою фон дер Ляєн 11 грудня 2019 року в Європарламенті. Вона, зокрема, присвячена досягненню кліматичної нейтральності до 2050 року на європейському континенті за допомогою проведення реформ у різних сферах.

У січні 2020 року Міністерство енергетики та захисту довкілля України презентувало проєкт Концепції «зеленого» енергетичного переходу до 2050 року, який зазнав критики через те, що в ньому планувалося досягти кліматичної нейтральності до 2070 року. У жовтні 2020 року між нашою державою та ЄС було підписано угоду «Кліматичний пакет для стабільної економіки в Україні», яка має сприяти переходу до кліматично нейтральної економіки та залученню іноземних інвестицій. До речі, Україною було скеровано до ЄС документ щодо власної позиції про участь у Європейському зеленому курсі та окреслено основні напрями для співпраці. Під час установчого засідання міжвідомчої робочої групи з питань координації подолання наслідків зміни клімату 19 січня 2021 року віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольга Стефанішина повідомила про те, що наша держава приєднується до європейських промислових альянсів (сировинного, водневого, акумуляторного) в рамках Зеленого курсу ЄС. З її точки зору, нова політика ЄС щодо третіх країн і залучення України до таких об'єднань засвідчує, що її розцінюють як повноправного партнера. До того ж участь України в розробці та впровадженні принципів Європейського зеленого курсу наближає її до держав, яких об'єднують спільні цінності сталого розвитку.

Під час цього засідання було проголошено, що досягнення кліматичної нейтральності у 2050 році для нашої держави є цілком реальним. Загалом ЄС

позитивно оцінює діяльність України у сфері боротьби зі зміною клімату. Він відзначив її дійсний прогрес стосовно імплементації Угоди про асоціацію в частині, що стосується охорони навколишнього середовища та кліматичної політики.

Також Україна готується брати участь у Конференції сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату (COP26), що відбудеться місті в Глазго (Велика Британія) у листопаді 2021 року, і здійснює розробку Другого національно визначеного внеску, який повинен продемонструвати прогрес порівняно з поточним внеском та відобразити найбільш можливі кліматичні амбіції.

Варто звернути увагу на українське законодавство, яке регламентує актуальні питання з різних аспектів кліматичної політики.

12 грудня 2019 року було прийнято Закон України «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами», що регулює правовідносини щодо виробництва, імпорту, експорту, зберігання, використання, розміщення на ринку та поводження з озоноруйнівними речовинами, фторованими парниковими газами, товарами та обладнанням, які їх містять або використовують, що впливає на озоновий шар і на рівень глобального потепління. Цього самого дня було прийнято Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів», який набрав чинності 1 січня 2021 року. Він, зокрема, визначає правові та організаційні засади моніторингу, звітності й верифікації викидів парникових газів.

Насамперед він має забезпечити функціонування системи торгівлі квотами на викиди парникових газів в Україні на основі досвіду європейських держав і сприяти отриманню точної інформації про обсяг викидів, здійсненню контролю за ними та їх обмеженню. Зауважимо, що прийняття вищевказаних законів було обумовлено необхідністю імплементації положень Регламенту 842/2006/ЄС про деякі фторовані парникові гази, Регламенту 2037/2000/ЄС про речовини, які руйнують озоновий шар, і Директиви 2003/87/ЄС щодо заснування схеми для зменшення викидів в атмосферу парникових газів, торгуючи в межах Співтовариства, та про внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС. Крім того, на порядку денному Верховної Ради перебуває законопроект № 4167 «Про запобігання, зменшення та контроль промислового забруднення», розроблений для імплементації Директиви 2010/75/ЄС про промислові викиди. Він є надзвичайно важливим, оскільки повинен запровадити новий механізм регулювання промислового забруднення — інтегрований дозвіл.

Отже, Україна, будучи активним учасником глобального кліматичного руху, має всі шанси стати економічно успішною та вуглецево нейтральною державою, поставивши перед собою амбітні, але реалістичні цілі. З метою реалізації Європейського зеленого курсу, який передбачає трансформацію всіх секторів економіки для зменшення викидів парникових газів, наша держава повинна проводити послідовну не тільки кліматичну, а й енергетичну та економічну

політику, чітко дотримуватися прийнятих стратегій і під час їхньої розробки брати до уваги пропозиції провідних учених з Національної академії наук України. У свою чергу шляхом гармонізації законодавства України з ЄС буде забезпечено поступову інтеграцію екологічної складової в різні сфери суспільного життя, яка сприятиме здійсненню ефективних заходів із протидії зміні клімату.

Перелік посилань

1. <http://www.golos.com.ua/article/341724>
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>

Науковий керівник: Желновач Г.М., доц., к.т.н

ДО ПИТАННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА НАСЕЛЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ЗАБРУДНЕННЯ NO_2 В МІСЬКИХ РАЙОНАХ

*Залогіна С.М., здобувач першого рівня вищої освіти,
Лежнева О.І., доц., к.т.н.,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна
legnevaelena@gmail.com*

Забруднення повітря в містах викликане різними видами діяльності, такими як виробництво електроенергії, промисловістю, автомобільним транспортом і т.д. У містах автомобільний транспорт є одним з основних джерел забруднення атмосферного повітря. Більше 60 % населення країн мешкають на території міст. Повсякденне міське життя проходить в одних і тих же просторах з використанням існуючої інфраструктури транспорту. Близько 70 % речовин, що забруднюють повітря, пов'язані з транспортом, і 40 % викидів вуглекислого газу при експлуатації автомобільного транспорту, відбуваються в результаті міської мобільності [1]. Різні виміри показали, що мешканці міст, які пересуваються на автомобілях і автобусах, мають найвищий рівень дії забруднення повітря, за ними йдуть ті, хто пересувається на автомобілях з регульованими параметрами вентиляції, велосипедисти і пішоходи [2, 3].

У багатьох епідеміологічних дослідженнях наводяться статистичні дані, що вказують на те, що дія забруднення повітря підвищує ризик таких захворювань, як рак легенів або хронічні і гострі респіраторні і серцево-судинні захворювання, а також призводять до передчасної смерті [4]. Хоча зв'язок між NO_2 і наслідками для здоров'я науково не так добре обґрунтований як для $PM_{2.5}$ [5], NO_2 часто розглядається як індикатор для інших забруднювачів, і доказів наслідків дії NO_2 для